

Jak se pečou portály

Portály na českém internetu rostou jako houby po dešti. Nabídka jejich služeb se přitom rozrostla natolik, že se v ní běžný uživatel téměř přestává orientovat. Zajímá vás, které portály jsou na špičce? Jaké služby nabízejí a jak jsou financovány? V čem vyvíjejí své webové aplikace, v čem tvoří grafiku a na čem jejich aplikace běží?

Přestože dnešní portály nabízejí širokou paletu služeb, měly původně plnit pouze jednu funkci - vytvořit vstupní bránu do internetu, která uživatelům usnadní orientaci v celosvětové síti. První portály tedy byly jen katalogem - shromažďovaly odkazy na existující webové stránky, vytvářely k nim stručný komentář a rozdělovaly je do tematických skupin. Prvním českým portálem byla webová stránka U Zdroje, kterou později předčil Seznam, inspirován jak serverem Yahoo.com, tak údajně i samotným portálem U Zdroje. Ten však zažil několik klinických smrtí, a snad i proto je Seznam mnohdy mylně považován za první český portál. Dnes však doména uzdroje.cz prožívá svoji renesanci a na jejím provozu se podílí někdo jiný než tehdy na začátku - společnost Computer Press.

Portálů začalo postupem času přibývat a začaly si také konkurovat. Na špičce se přitom drží trojka Seznam - Atlas - Centrum. Sestavit žebříček úspěšnosti je však úkol značně nesnadný, protože je otázkou, které služby portálu do hodnocení zahrnout a podle jakých kritérií portály porovnávat. Podle unikátních IP adres (UIP), podle počtu zhlédnutých stran, podle počtu registrovaných uživatelů nebo podle obrátu?

Všechna tato kritéria mají své klady i zápory a nejsou dostatečně objektivní - například počet UIP neříká nic o skutečném počtu návštěvníků, protože spousta firem, škol či studentských kolejí se navenek tváří jako jedna IP adresa; počet zhlédnutých stran lze zase uměle "navýšit" pouhým přeorganizováním katalogu tak, aby se uživatelé museli "proklepávat" více stránkami. Pokud navíc započítáváte i chat příslušného portálu, hned máte v počtu zhlédnutých stran spoustu bodů navíc. U srovnávání počtu registrovaných návštěvníků je problém v tom, že tato cifra neříká nic o tom, kolik lidí server skutečně navštíví (ne každý návštěvník se registruje), navíc lze polemizovat o počtu skutečně aktivních uživatelů. A obrát? Ten je možné rovněž uměle navýšit - například barterováním proužkové reklamy nebo jiných aktivit.

Nabízené služby

Dnešní portály již nejsou jen katalogem, ale nabízejí fulltextové vyhledávání a spoustu služeb od freewebeu, webhostingu a služeb pro firmy přes chat a služby pro "zapálené gamesáky" až po poskytování zpravodajství (politického, finančního i sportovního), aktuálního TV programu či předpovědi počasí. Některé služby přitom portály vyvíjejí a spravují samy, jiné přebírají od třetích firem a svým návštěvníkům pak službu nabízejí pod svojí hlavičkou a ve svém designu. Zákazník tak mnohdy nepozná, co pro něj připravil samotný portál a co pouze třetí strana. Každopádně se původní idea vstupní brány posunula někam jinam - na místo, kdy se portál snaží klienta "chytil a nepustit".

Velké portály svým uživatelům nabízejí vše pod jednou střechou - uživatel se zaregistruje, čímž má automaticky přístup k celé paletě služeb (chat, mail, webhosting, ...), často si může úvodní stránku personalizovat - tedy upravit k obrazu svému. Ovlivnit může vedle typu zobrazených informací (katalog, zpravodajství, TV program, ...) i vzhled celého portálu tak, aby mu co nejvíce vyhovoval a na jeho stránkách se cítil opravdu jako doma. Některé portály nabízejí i vlastní toolbar - lištu, kterou si přiinstalujete do prohlížeče a která vám díky svým funkcím usnadní pohyb na internetu.

Jak je to s penězi?

Finance odjakživa hýbou světem a ani portály nevznikly pouze pro blaho uživatelů, jak se nám ve svých reklamních akcích mnohé z nich snaží namluvit. Spousta komerčních webů používá jako zdroj financí proužkovou reklamu - ta ale pouze pokryje část nákladů. Další část nákladů pokryjí placené aktivity, jako například komerční služby pro firmy, placený webhosting a prostor pro e-mail, v poslední době se zdrojem příjmů stává také poskytování připojení k internetu (některé společnosti napřed nabízely připojení k internetu a teprve později zprovoznily portál). Telekomunikační operátor se v tomto případě dělí o příjmy plynoucí z připojení k internetu s poskytovatelem připojení. Zbytek financí musí do projektů téct odjinud - od investora nebo z jiných aktivit firmy, která portál provozuje (vývoj softwaru na zakázku, využití firemního know-how).

Pohled do výroby

Možná vás někdy napadlo, jak vůbec tak velké projekty, jakými bezesporu portály jsou, vůbec fungují? Jaké softwarové nástroje k jejich tvorbě jsou potřeba a kolik lidského úsilí je za každou jejich službou?

Moderní internetové projekty se dnes v žádném případě neobejdou bez silného hardwarového a softwarového zázemí. Doby, kdy internetovou prezentaci bylo možné vytvořit s troškou výtvarného citu a programátorského umu na koleně, jsou nenávratně pryč a do popředí zájmu se dostávají profesionální řešení. Za každým z popisovaných portálů tak stojí tým lidí, který se stará o jeho bezchybný provoz a neustálou aktualizaci jednotlivých služeb. Velikost týmu je velice různorodá - od 6 lidí portálu Yo až k 50 majícím na starosti portál Centrum.

Softwarové technologie

Technologie portálů dneška - to jsou především výkonné databáze a skriptovací jazyky. Quick, Atlas, U Zdroje - tyto portály vsadily na technologie Microsoftu (ASP, v případě U Zdroje nyní i .NET), zbývající využívají pro skriptování jazyk PHP, případně jejich vzájemnou kombinaci podle konkrétního projektu. Zajímavostí je portál Yo, který používá pouze technologie šířené pod licencí GPL - konkrétně tedy kombinaci PHP, Python a MySQL. Databázové servery standardu SQL jsou u všech projektů samozřejmostí - jejich výběr a následná konfigurace do značné míry ovlivní odezvu portálu.

Důležitou součástí každého profesionálního internetového informačního projektu je redakční systém. Díky jeho implementaci lze zajistit potřebnou návaznost jednotlivých příspěvků (zpráv, novinek, odkazů) a umožnit jejich snadnou úpravu. Svůj vlastní redakční systém vyvinuly týmy portálů Atlas, Seznam, Quick, U Zdroje, Yo a Centrum. Portál Tiscali používá zakoupený systém a RedBox údajně ani žádný redakční systém nepotřebuje - informace přebírá od externích zdrojů.

Pro zkušené internetové surfaře jistě není žádným překvapením tvrzení, že každý jejich krok je bedlivě sledován. Nemějte obavu, nestojí za tím aktivita žádného "velkého bratra", ale prostá snaha nabízené služby co nejvíce ušít na míry návštěvníkům. Systémy, které takto nasbíraná data analyzují, se označují jako systémy pro řízení vztahů se zákazníky (CRM - Customer Relationship Management) a určitě jste se s nimi setkali v jakékoliv větší firmě, která to s informačními technologiemi myslí vážně. Díky těmto systémům mohou autorské týmy celkem snadno provádět rozsáhlé analýzy uživatelských aktivit a návazně k tomu upravovat nabízené služby tak, aby nám co nejvíce vyhovovaly. České portály v případě CRM systémů v drtivé většině případů spoléhají na vlastní síly, externího dodavatele zvolila pouze společnost Atlas (systém Talisma), která jej využívá zejména při komunikaci s uživateli HelpDesku. CRM systém jí v tomto případě pomáhá udržovat mezi jednotlivými reakcemi na dotazy uživatelů návaznost a sledovat kvalitu odpovědí.

Existence dvou rozdílných platforem - systémů Windows a Linux - má samozřejmě dopad i na softwarové vybavení vývojářských oddělení jednotlivých portálů. Zatímco na platformě Windows si v oblasti grafiky stále udržuje svoji vedoucí pozici Adobe Photoshop, v případě HTML editorů je situace velmi rozdílná. Spektrum používaných programů je značně rozsáhlé - od vizuálních editorů Macromedia Dreamweaver či Microsoft Frontpage až k nástrojům pro ruční úpravu zdrojového kódu typu Hometown (Macromedia) a UltraEdit (IDM Computer Solutions). Není se čemu divit - jednotlivé stránky portálu jsou generovány dynamicky, podle požadavků klienta, a tak je značně problematické skloubit práci webdesignéra a programátora internetové aplikace. V prostředí operačního systému Linux se pro grafické práce používá GIMP, pro tvorbu stránek pak nejrůznější textové editory.

Hardwarové zázemí

Pokud se v případě softwaru nevyplatí riskovat, tak u počítačového železa to platí dvojnásob. I jen několikahodinový výpadek může poškodit dobré jméno portálu na několik let dopředu, a proto výběru dodavatele byla u každého projektu kladena jistě velká důležitost. U jednotlivých portálů se tak setkáme se značkami "bankovního světa" - Dell, IBM, Sun či Intel. Impozantní jsou pak konfigurace jednotlivých serverů - pro ilustraci: kapacity pevných disků se u fulltextových vyhledávačů pohybují řádově ve stovkách GB, paměť v jednotkách GB, srdce serverů pak bijí frekvencemi od 1 GHz výše.

Data je také nutné ochránit od možného výpadku, proto se každý provozovatel snaží co nejefektivněji data zálohovat: uživatel by jistě nebyl potěšen hlášením, že jeho pošta nenávratně zmizela. Jsou sice známy i havárie, při nichž někteří uživatelé o svá data skutečně přišli, provozující firmy se to však vždy snaží ututlat, aby se nepřipravily o své stávající i nové zákazníky. Ze zálohovacích zařízení se používají především osvědčené páskové jednotky, disková pole RAID a zrcadlení jednotlivých serverů.

Kdo je vítěz?

Jak jste se sami mohli přesvědčit, portálů je na českém internetu více než dost. Každý z nich má své pro a proti a vybrat si mezi nimi není vůbec jednoduché. Finanční prostředky jejich vlastníků však nejsou neomezené, a tak je jen otázkou času, kdy se některý z popsaných portálů stane minulostí - jejich tak velký počet český internet opravdu nemůže uživit. Kteří favorité zvítězí? To ukáže čas - nechme se překvapit. Nezbývá nám než doufat, že konečné slovo při této selekci budeme mít my, uživatelé.

Martina Churá, Petr Vostrý

Původní význam slova portál

V architektuře

Z Ottova slovníku naučného:

hlavní vchod, výrazně architektonicky zdobený, do důležitých budov, kostelů.

Z encyklopedie Diderot:

architektonicky, plasticky nebo ornamentálně řešený vstup do budovy, historicky a typologicky vázaný k bráně, triumfálnímu oblouku a propylajím.

Na internetu:

vstupní brána do internetu

infotypy

České portály

Atlas (Atlas) - www.atlas.cz

Centrum (NetCentrum) - www.centrum.cz

Katedrála (PVT) - www.katedrala.cz

Kiwwi (Kiwwi) - www.kiwwi.cz

Klikni.cz (Mafra) - www.klikni.cz

Msn (Microsoft) - www.msn.cz

Najdi.to, Volný (VOL) - www.najdi.to, www.volny.cz

Quick (Český Telecom) - www.quick.cz

RedBox (Contactel) - www.redbox.cz

Search-NOW (Search-NOW.cz) - www.search-now.cz

Seznam (Seznam) - www.seznam.cz

Tiscali (Tiscali/World Online) - www.tiscali.cz

Uzdroje.cz (Computer Press) - www.uzdroje.cz

Yo (Yo.cz) - www.yo.cz

Metavyhledávače

Alenka - www.alenka.cz

Google.cz - www.google.cz

Zahraniční: www.wdvl.com/Location/Search/Meta.html

Software pro tvorbu webu

Adobe Photoshop - www.adobe.com/products/photoshop

Apache - www.apache.org

ASP - www.asp.net

GIMP - www.gimp.org

Macromedia Dreamweaver - www.macromedia.com/software/dreamweaver

Macromedia Homesite - www.macromedia.com/software/homesite

MySQL - www.mysql.com

PHP - www.php.net

UltraEdit - www.ultraedit.com

<infotypy - podtisk end>

Atlas.cz

Server Atlas.cz spustila v roce 1997 společnost Sprinx, od února 1999 se o portál stará firma Atlas.cz, a. s. V říjnu 1999 portál zahájil marketingovou spolupráci s firmou Microsoft (Msn.atlas.cz), po dvou letech však spolupráce končí a každá firma vyvíjí svůj vlastní projekt. Od dubna 2000 má Atlas

investora (II. Epic Holding). Atlas nabídl jako první v ČR fulltextové vyhledávání, uživatelům usnadňuje práci na internetu personalizací a toolbarem MiniAtlas. V současnosti Atlas připravuje nové verze služeb MujObchod, MujWeb a MujMail a pracuje na placených i neplacených .NET službách.

Centrum

V roce 1997 založili studenti Univerzity Pardubice Ondřej Tomek a Oldřich Bajer firmu NetCentrum. Ta v září 1999 spustila portál Centrum.cz, v květnu 2000 do firmy vstoupili investoři Baring Communications Equity Emerging Europe a Intel Capital. Mezi novinky z konce roku 2001 patří fulltextové vyhledávání Webfast z vlastní dílny NetCentra a dále služby Pošli SMS, Žena, Bydlení a toolbar Turbo. V blízké době budou spuštěny sekce Finance, Reality a vylepšená část Gamez, připravují se nové služby v e-mailu, katalogu a vyhledávání, nadstandardní placené služby a rozšiřování počtu měst pro internetové připojení.

RedBox.cz

RedBox byl oficiálně spuštěn v září 2000. K nejzajímavějším službám portálu patří fulltextové vyhledávání pomocí vyhledávačů Google (pro zahraničí) a Empyreum (pro český internet). Převážnou většinu obsahových služeb, jako jsou zpravodajství, kultura, počasí a finance, získává portál od externích dodavatelů. Ostatní služby (bezplatný webhosting, chat, internetovou telefonii Red Call, elektronický díář, hernu) si zajišťuje firma sama. Mezi připravované novinky patří nový katalog odkazů, který by měl být zajímavý nejen obsahem, ale také ojedinělým způsobem ovládání a uspořádání.

Seznam.cz

Seznam.cz spustil v květnu 1996 student Ivo Lukačovič s cílem provozovat stejnojmenný katalogový a vyhledávací server. V květnu roku 1997 firma uvedla službu Kompas pro fulltextové prohledávání WWW stránek. Postupně přibývaly další služby: Seznam Dnes (dnes Můj Seznam), internetový magazín Novinky.cz a e-mail zdarma (od července 2000 funguje na novém softwaru). Služby, jako katalog, vyhledávání, freemail a chat, vyvinul a stále provozuje Seznam sám. Na dalších spolupracuje s partnery (Můj Seznam, Novinky.cz, Sweb Profí, Mapy, Práce, Peníze).

Tiscali.cz

Portál Tiscali vznikl v létě 2001 transformací z portálu World Online, který byl v ČR představen v únoru 2000. Nyní Tiscali.cz prochází širokou obsahovou změnou založenou na vyrovnání nabídky s evropským standardem Tiscali. V poslední době byly otevřeny sekce Zábava, Zájezdy a Letenky, připravují se oddíly pro milovníky zimních sportů, sekce o automobilech a motocyklech, katalog služeb a serverů, rozšiřují se možnosti vyhledávání a připravuje se živý přenos událostí (např. koncertů). Z posledních akvizic portálu jmenujme domény Do Kina!, Do Galerie! či Do Divadla!

Quick.cz

Quick.cz vznikl v říjnu loňského roku jako spojení dvou základních funkčních částí - bezplatného přístupu k internetu a webových stránek. Služby (přístup k internetu, web hosting, e-mail) jsou zabezpečovány zcela Českým Telecomem, stejně jako většina obsahové části portálu. Pouze několik málo obsahových částí je zajišťováno externě - například Letenky, Aukce či Mapy. Mezi čerstvé novinky patří sekce Regiony s informacemi o regionálních akcích a Foto, jež umožňuje i tiskové zpracování vlastní digitální fotografie.

U Zdroje

U Zdroje je nejstarším portálem na českém internetu. V začátcích se ale nedařilo získat prostředky na jeho rozvoj, a tak živořil, nějakou dobu byl mimo provoz. Důležitým milníkem je závěr roku 2000, kdy se s jeho provozovatelem dohodl na společném provozování a financování Computer Press, a pak závěr roku 2001, kdy byl oficiálně spuštěn. Dle slov tvůrců má být portál zastřešením všech webových služeb, které Computer Press nabízí. Do budoucna se uživatelé mohou těšit na rozsáhlou sekci kuchařských receptů, novinek se dočkají i příznivci zábavy na internetu.

Volný.cz

Portál Volný vznikl zhruba před rokem, kdy bylo rozhodnuto konsolidovat několik serverů vlastněných Czech On Line, které do té doby fungovaly více či méně nezávisle. Obsahový základ pak vznikl začleněním serveru Padla.cz. Fulltextový vyhledávač je založen na technologii Megatext, zpravodajství portál přebírá od serveru Press.cz. V současné době autorský tým připravuje vylepšení

vyhledávače Najdi.to a e-mailové služby.

Yo.cz

Portál Yo.cz byl spuštěn v červenci 2000. Nabízí paletu služeb počínající webhostingem přes reklamní systém, chat, elektronický obchod a končící fulltextem. Veškeré služby, které poskytuje, vyvíjí, spravuje a zabezpečuje portál vlastními silami. Pro fulltextový vyhledávač je používána služba WebSeek (www.webseek.cz), založená na technologii ASPSeek. Právě fulltext považují autoři portálu za jeho přednost oproti konkurenci. Uživatelé se podle slov autorů mohou těšit na nový reklamní systém, fulltext, freehosting a freemail.